

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-25](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-25)

УДК 352.072.2

Ольга СЕРДЮК

Полтавський державний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0003-0926-9623>olha.serdiuk@pdaa.edu.ua

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МІЖМУНІЦИПАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ГРОМАД У СФЕРІ ПОКРАЩЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розкрито актуальність розвитку міжмуніципальної співпраці територіальних громад України в сфері забезпечення стимулювання поширення інноваційної діяльності як ключового чинника зміцнення конкурентоспроможності місцевих економічних господарських комплексів. Метою дослідження стало визначення проблемних аспектів та обґрунтування пропозицій відносно напрямів та засобів удосконалення міжмуніципальної співпраці громад в сфері покращення інфраструктури підтримки інноваційної діяльності. Визначено об'єктивні та суб'єктивні чинники – характеристики погіршення параметрів інноваційної діяльності в Україні, які також притаманні рівню місцевого самоврядування. Ідентифіковано та охарактеризовано системні перешкоди налагодження та розвитку міжмуніципальної співпраці громад в сфері розвитку інфраструктури підтримки інноваційної діяльності та інноваційного бізнесу. Розроблено послідовність заходів з формування міжмуніципальної співпраці громад в сфері розвитку інноваційної інфраструктури.

Ключові слова: територіальні громади; міжмуніципальна співпраця; співробітництво громад; місцевий економічний розвиток; інноваційна діяльність; інноваційна інфраструктура.

Olga SERDIUK

Poltava State Agrarian University

PROBLEM ASPECTS AND DIRECTIONS OF THE DEVELOPMENT OF INTERMUNICIPAL COOPERATION OF COMMUNITIES IN THE SPHERE OF IMPROVING THE INFRASTRUCTURE OF SUPPORTING INNOVATIVE ACTIVITIES

The relevance of the development of inter-municipal cooperation of territorial communities of Ukraine in the sphere of ensuring stimulation of the spread of innovative activity as a key factor in strengthening the competitiveness of local economic and economic complexes has been revealed. The purpose of the study was to identify problematic aspects and substantiate proposals regarding directions and means of improving inter-municipal cooperation of communities in the field of improving the infrastructure to support innovative activities.

Objective and subjective factors - characteristics of the deterioration of innovative activity parameters in Ukraine, which are also characteristic of the level of local self-government - have been determined. Systemic obstacles to the establishment and development of inter-municipal community cooperation in the field of infrastructure development supporting innovative activities and innovative business have been identified and characterized.

A sequence of measures for the formation of inter-municipal community cooperation in the field of innovative infrastructure development has been developed, which involves the gradual completion of such stages as (1) diagnostic analysis of the endogenous and exogenous environment in order to determine promising market and innovation niches, where a technological breakthrough can give the best result, based on needs of economic and social development; (2) assessment of quantitative and qualitative characteristics of scientific, technological and innovative potential; (3) identification of strategic types of economic activity; (4) determination of competitive advantages and limitations of prospective development.

The scientific novelty of the research results lies in the further development of the methodological foundations of cooperation between territorial communities in the field of economics. The applied value of the research results lies in the formation of the algorithm of actions of local self-government bodies on the way to the development of innovative infrastructure to support innovative business.

Keywords: territorial communities; inter-municipal cooperation; community cooperation; local economic development; innovative activity; innovative infrastructure.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Соціально-економічний розвиток громад в Україні після реформи децентралізації неоднозначний. Відомо багато позитивних практик, коли, отримавши значно ширші повноваження (адміністративні, фінансово-ресурсні), досягнуто відчутних позитивних змін в частині поступу місцевої інфраструктури, розвитку економіки та покращення якості життя місцевого населення. Однак, наявні й протилежні кейси, коли депресивність територій лише посилилася.

Попри залучення зовнішньої підтримки через перерозподіл бюджетного ресурсу важливо аби представники органів місцевого самоврядування розуміли, що без якісних продуктивних змін, пов'язаних з нарощенням обсягів інвестицій, зростанням ділової активності населення, створенням нових середніх і великих підприємств та забезпеченням за рахунок цього належної фінансово-економічної самостійності, відновити розвиток територій об'єктивно не можливо.

При тому, для цього мають бути задіяні ті, чи інші фактори конкурентоспроможності та/чи розвитку, до яких в тому числі відносяться інновації або науково-технічна діяльність, що переростає у створення та впровадження всіх видів інновацій, особливо технологічних. Позаяк, вітчизняні громади не мають достатнього ресурсного забезпечення для формування повноцінної інфраструктури підтримки й стимулювання розвитку інноваційної діяльності. Обійти цю перешкоду можна зі застосуванням засобів міжмуніципальної співпраці територіальних громад в цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблеми публічного адміністрування та управління, формування і реалізації політики впливу на структурні зміни в системі місцевого розвитку, у тому числі за різними функціональними параметрами, досліджені в наукових працях таких вчених, як К. Колесникова [1,с.41-45], Н. Філіпова [2], В. Мартиненко [3,с.16-22] та інші. Аспекти функціонування та розвитку різного типу елементів інституційної підтримки інноваційної діяльності, в тому числі в узгодженні з відповідним ресурсним забезпеченням, яке є для цього на місцевому рівні, комплексно проаналізовані в працях таких дослідників, як М. Міненко [4], В. Нагаєва [5,с.151-157], С. Кравченко [6,с.83-89] та інші науковці. Особливості, чинники та проблемні аспекти економічного зростання та задіяння в таких цілях чинника інновацій, науково-технічної та технологічної діяльності досліджені у працях таких дослідників, як В. Цетков [7,с.248-252], С. Ліпсет [8,с.290-297], Т. Васильців, І. Білецька та О. Мульська [9,с.276-287] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Попри наявність достатньо великої кількості напрацювань як в частині співпраці територіальних громад, так і місцевої політики підтримки процесів активізації інноваційного поступу, ситуація в цій сфері в Україні не надто змінюється у позитивну сторону, що актуалізує завдання розробки та впровадження нових більш дієвих пропозицій відносно формування спільної політики територіальних громад зі забезпечення покращення інституційної інфраструктури підтримки і сприяння розвитку інноваційної діяльності як дуже важливого чинника забезпечення місцевого економічного розвитку, стимулювання ділової активності населення, підприємництва і т. п.

Формулювання цілей статті

Метою статті є визначення проблемних аспектів та обґрунтування пропозицій відносно напрямів і засобів удосконалення міжмуніципальної співпраці громад в сфері покращення інфраструктури підтримки інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу

Як відомо, інноваційно-технологічний розвиток економіки України не достатній, до чого призвели як об'єктивні (повномасштабна війна і її наслідки, пандемія COVID-19, довоєнна політико-економічна нестабільність та ін.), так і суб'єктивні обставини. З-поміж останніх слід виокремити:

- малу частку підприємств реального сектора економіки, які займаються інноваційною діяльністю та які впроваджують інновації;
- малу частку підприємств промисловості, які реалізують інноваційну продукцію;
- низьку частку інноваційної продукції в загальних обсягах реалізованої продукції, а також експорту товарів, робіт, послуг;
- малі обсяги фінансування інноваційної діяльності;
- нерівномірне використання потенціалу технологічного розвитку та інноваційно-технологічної діяльності між обласним центром та іншими територіями.

Ситуація ще більш критична на місцевому рівні, де суб'єкти господарювання об'єктивно мають складніші фінансові, кадрові, матеріально-технічні, технологічні та інші обмеження відносно налагодження і ефективного ведення НДДКР, впровадження результатів досліджень у сферу прикладного виробництва. Більше того, активізація зрушень у сфері розвитку інноваційного підприємництва на місцевому рівні ніколи не відбудеться, якщо для цього не буде сформовано відповідної територіальної (місцевої) інноваційної інфраструктури.

На тепер перешкодами міжмуніципальної співпраці територіальних громад в сфері спільних заходів з розвитку місцевої інноваційної інфраструктури залишаються наступні (рис. 1). Як бачимо, вони стосуються ключових напрямів, без яких неможлива ні якісна робота в плані управління інноваційним розвитком економіки громади, ні ефективна економічна інтеграція громад. Це, зокрема, ресурсні, професійно-фахові, організаційні, інтеграційні та ринкові перешкоди.

Таким чином, як для національної економіки на загал, так і для рівня місцевого самоврядування нагальною є необхідність удосконалення існуючої інноваційної політики шляхом розвитку механізмів взаємодії громад відносно координації діяльності закладів освіти і науки, держави та бізнесу за моделлю «потрійної спіралі» інноваційного циклу, що передбачає поєднання освітнього і наукового потенціалу з ринковими інтересами і ресурсами бізнесових структур.

Реалізація інституційних та організаційно-економічних інструментів співробітництва громад у сфері стимулювання розвитку науково-дослідної, інноваційної та навіть технологічної діяльності потребує передусім підтримки і розвитку базової інфраструктури – виробничо-технологічної складової інноваційної інфраструктури (технопарки, індустріальні парки, технополіси, високотехнологічні інноваційні центри, інноваційні хаби, стартапи), але також і створення додаткової інфраструктури, особливо на територіях, які мають промисловий потенціал розвитку, однак ще не в повній мірі реалізували його, відповідно, також характеризуються низьким значенням показника забезпеченості джерелами розвитку інноваційної інфраструктури. Йде мова про створення інформаційно-маркетингової (консультаційні, інформаційні та лізингові компанії, організації стандартизації, метрології і сертифікації якості наукомісткої продукції, центри трансферу технології), фінансово-інвестиційної (венчурні фонди, краундфандинг) та кадрової (рекрутингове агентство, центри підвищення кваліфікації у сфері інноваційного бізнесу) складових. Як свідчить світовий досвід, органічна взаємодія саме цих елементів інноваційної інфраструктури дасть можливість забезпечити формування повноцінної інституційної інфраструктури стимулювання інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою активізації інноваційної діяльності на місцевому рівні, що одночасно слугуватиме потужним поштовхом для місцевого економічного розвитку.

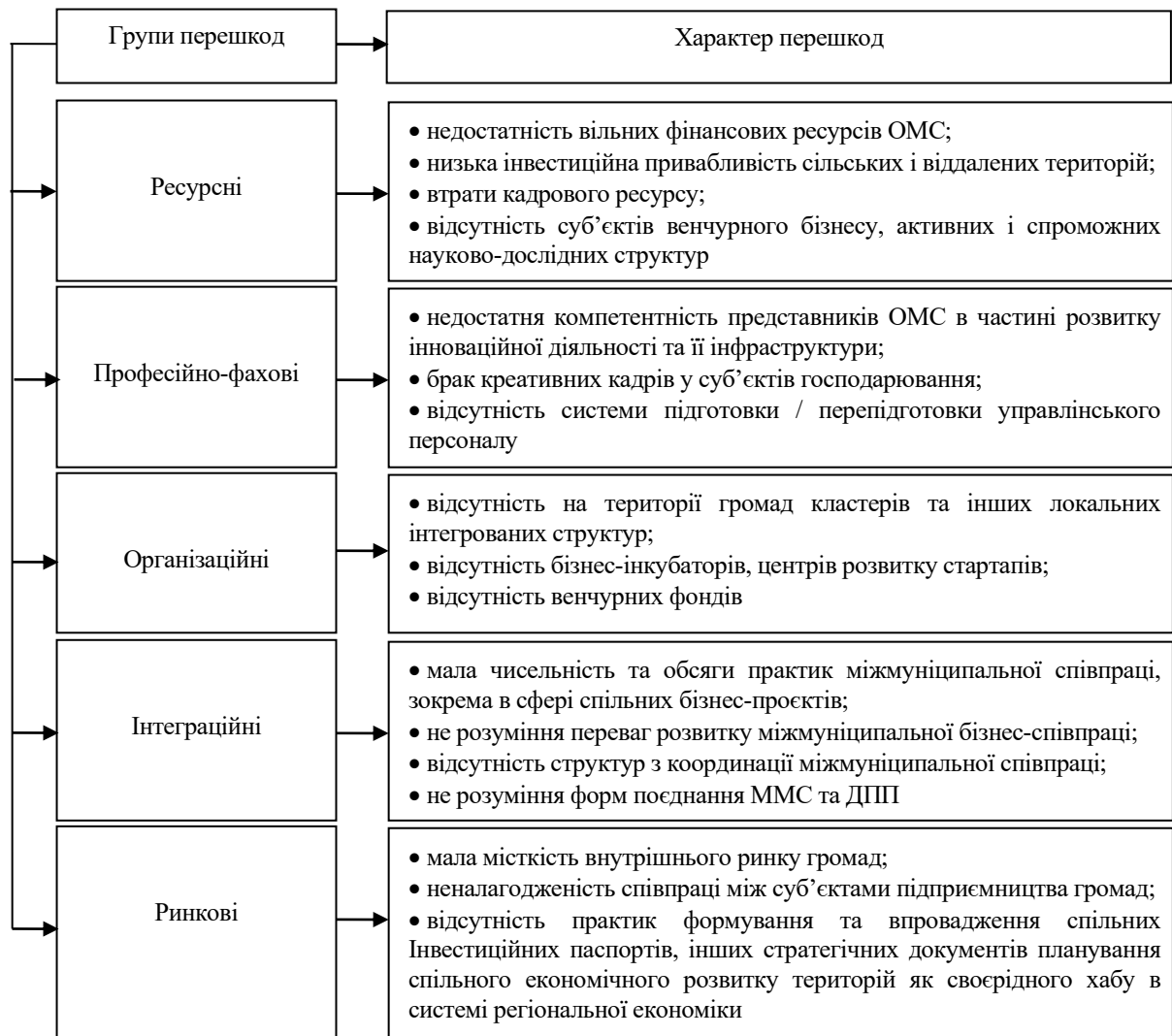

Рис. 1. Системні перешкоди налагодження та розвитку міжмуніципальної співпраці громад в сфері розвитку інфраструктури підтримки інноваційної діяльності та інноваційного бізнесу

Джерело: авторська розробка.

Таким чином, можна визначити основні принципи міжмуніципальної співпраці у сфері формування інноваційної інфраструктури. По-перше, це комплексний підхід, який полягає у розвитку різних підприємств і організацій, що забезпечують інноваційну діяльність, залежно від специфіки кожної території, враховуючи рівень інноваційної активності підприємств, відмінності у потребах суб'єктів господарювання в межах інноваційної системи, галузеву структуру реального сектору економіки, розвиток інфраструктури підтримки бізнесу та географічне розташування. По-друге, це необхідність дотримання структурно-логічної послідовності (етапності) розвитку інноваційної інфраструктури, що зумовлено складною структурою та

розгалуженістю зв'язків між інфраструктурними елементами. Як результат, процес формування інституційно-організаційного забезпечення інноваційного розвитку буде реалізуватися у вигляді чотирьох взаємопов'язаних етапів, кожен з яких переслідує виконання певних функцій та має кінцевий результат (рис. 2).

Тому з метою формування умов для ефективного впровадження співробітництва громад у сфері розвитку їх інноваційної інфраструктури необхідно здійснити: (1) діагностичний аналіз ендегенного та екзогенного середовища; (2) оцінювання кількісних і якісних характеристик науково-технологічного та інноваційного потенціалу; (3) ідентифікацію стратегічних видів економічної діяльності; (4) визначення конкурентних переваг та обмежень перспективного розвитку.

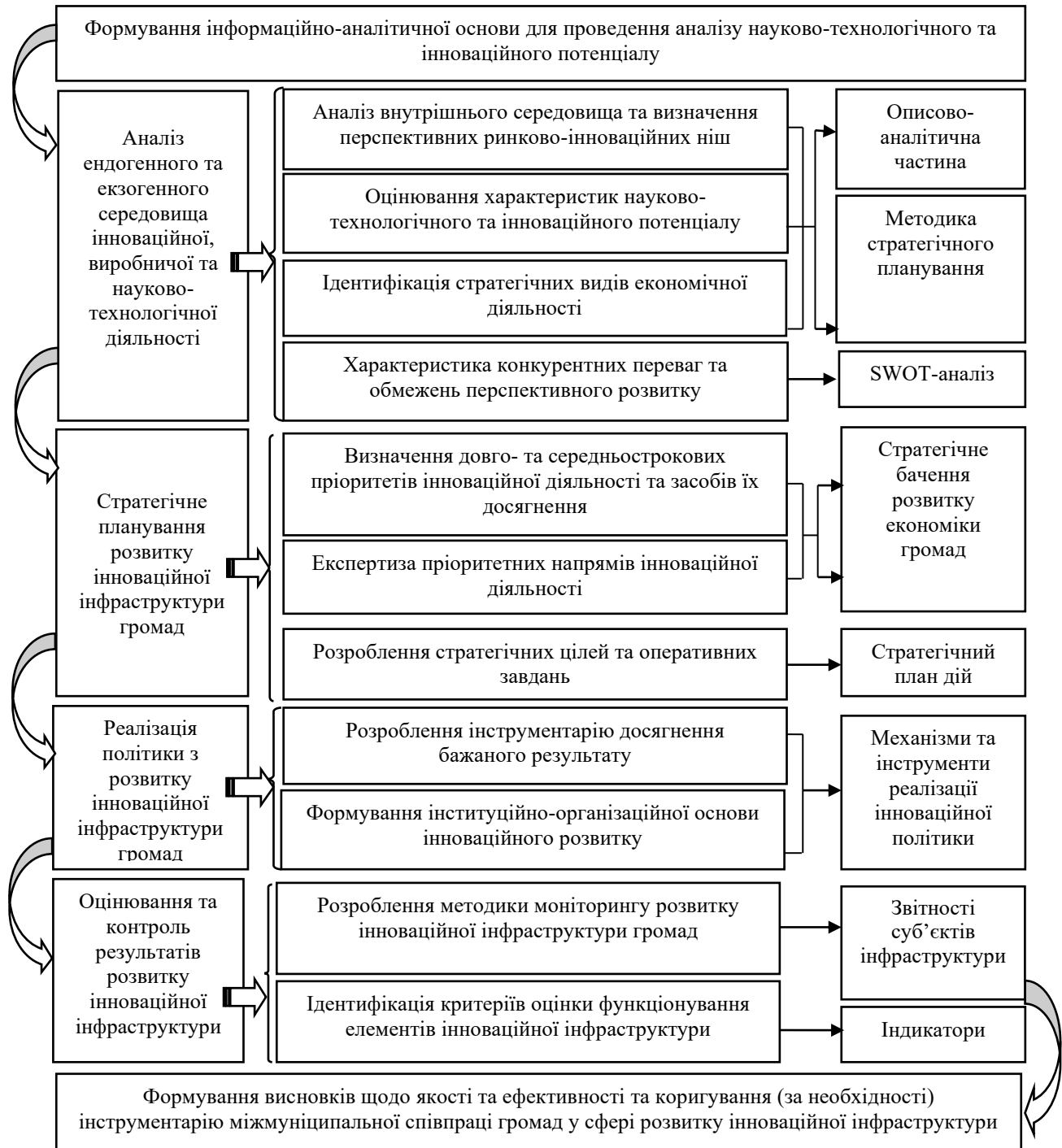

Рис. 2. Послідовність заходів з формування міжмуніципальної співпраці громад в сфері розвитку інноваційної інфраструктури
Джерело: авторська розробка.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Міжмуніципальна співпраця у сфері розвитку інноваційної інфраструктури територій – перспективний інструмент забезпечення активізації місцевого економічного розвитку, оскільки дозволяє залучити і ресурси і можливості, яких в громад по одинці не має. При формуванні та реалізації політики в цій сфері важливо попередньо ідентифікувати сукупність ключових системних вад і перешкод налагодження та розвитку міжмуніципальної співпраці громад в сфері розвитку інфраструктури підтримки інноваційної діяльності та інноваційного бізнесу. Їх врахування дозволить підібрати більш дієві інструменти та засоби регулювання. Однак, важливо аби на загальній політиці громад розвивалася у відповідності до базисної послідовності заходів з формування міжмуніципальної співпраці в сфері розвитку інноваційної інфраструктури, де ключовими етапами є аналіз середовища з метою визначення перспективних ринково-інноваційних ніш; оцінювання кількісних і якісних характеристик науково-технологічного та інноваційного потенціалу; ідентифікація стратегічних видів економічної діяльності; визначення конкурентних переваг та обмежень зростання.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються просторово-галузевого моделювання розвитку інноваційної інфраструктури територій.

Література

1. Колесникова К. Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі системної трансформації. *Публічне управління: теорія та практика* 2013. № 3(15). С. 41–45.
2. Філіпова Н. В. Зміна співвідношення понять «державне управління», «публічне адміністрування», «публічне управління» в системі суспільно-політичної трансформації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2015. № 6. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865>.
3. Мартиненко В. М. Демократичне врядування: проблеми теорії та практики. *Публічне управління: теорія та практика*. 2010. № 1. С. 16-22.
4. Міненко М. А. Трансформація систем державного управління в сучасні моделі регулювання суспільства. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 6. С. 15-22.
5. Нагаєв В. М. Публічне адміністрування: електрон. навч. посіб. Харків : ХНАУ, 2018. 278 с.
6. Кравченко С. О. Державно-управлінські реформи: теоретико-методологічне обґрунтування та напрями впровадження : монографія. К. : НАДУ, 2008. 296 с.
7. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика. К. : Юридична думка, 2007. 336 с.
8. Lipset S. M. The Social Conditions of Democracy Revisited. *American Sociological Review*. 1994. № 59. P. 1–22.
9. Vasylytsiv T., Biletska I., Mulska O. Organizational and financial instruments of decentralization and development of united territorial communities in Ukraine: Poland's experience. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. Vol. 43. No. 2. P. 276-287.

References

1. Kolesnykova, K. (2013). The relationship between public administration and public administration in the process of systemic transformation. *Publiczne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 3(15), pp. 41-45.
2. Filipova, N. V. (2015). Changing the relation between the concepts of "public administration", "public administration", "public administration" in the system of socio-political transformation. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 6. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=865>.
3. Martynenko, V. M. (2010). Democratic governance: problems of theory and practice. *Publiczne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 1. pp. 16-22.
4. Minenko, M. A. (2013). Transformation of public administration systems into modern models of regulation of society. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, vol. 6. URL : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=581>.
5. Nahaiev, V. M. (2018). Public administration, KhNAU, Kharkiv, Ukraine.
6. Kravchenko, S. O. (2008). Sovereign-Governmental Reform: Theoretical and Methodological Reconciliation and Direct Conduct, NADU, Kyiv, Ukraine.
7. Tsvietkov, V. V. (2007). Democracy and Public Administration: Theory, Methodology, Practice, Yuryd. dumka, Kyiv, Ukraine.
8. Lipset, S.M. (1994). The Social Conditions of Democracy Revisited. *American Sociological Review*. no. 59. pp. 1–22.
9. Vasylytsiv, T., Biletska, I., Mulska, O. (2021). Organizational and financial instruments of decentralization and development of united territorial communities in Ukraine: Poland's experience. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. Vol. 43. no. 2. pp. 276-287.